

INTERDISCIPLINÁRNE DIALÓGY V RÁMCI RADY KBS PRE VEDU

František Rábek

Prednesené na konferencii: *Vzťah medzi prírodnými vedami, filozofiou a teológiou*

Vážení prítomní,

zrejme všetci poznáte tú anekdotu o dvoch žabách, čo padli do kanvy s mliekom. Jedna vraj posúdila situáciu ako beznádejnú a spustila sa ku dnu. Druhá sa húževnato snažila udržať na hladine, až sa následkom jej pohybov zmútilo maslo, žaba sa naň postavila a vyskočila z kanvy...

Uvádzam svoj príspevok touto anekdotou preto, lebo dosť vystihuje moju situáciu, v ktorej som sa ocitol asi pred 15 rokmi, keď mi Biskupská konferencia zverila vedenie Rady pre vedu, vzdelanie a kultúru. Jediné, čo som mal s vedou spoločné, bolo, že som si vedu vážil a obdivoval som vedcov. Nik mi nedal žiadne inštrukcie, čo má byť náplňou tejto rady, čo má byť mojou úlohou. Vedel som iba jedno, že túto úlohu mi Cirkev zverila a ja musím hľadať spôsob, ako ju plniť. A tak začali moje viac-menej inštinkatívne aktivity. Bolo mi jasné, že nemôžem robiť nejakú „vedu“, ale že zrejme je mojou úlohou napomáhať vzťah medzi vedcami a cirkvou u nás. Snažil som sa preto hľadať kontakt s vedcami. Párkrát som mal možnosť zúčastniť sa na stretnutí ÚSKI, ešte za predsedníctva Dr. Gunčagu. Keďže však Mekkou vedy na Slovensku je Bratislava, hľadal som cesty k vedcom tým smerom. Podarilo sa mi nadviazať priateľské vzťahy s vtedajším predsedom SAV prof. Štefanom Lubym a tiež vtedajším podpredsedom SAV prof. Jozefom Tiňom. Pokúšal som sa napomôcť kontaktom medzi našou Akadémiou vied a Pápežskou akadémiou vied vo Vatikáne. Tieto snahy dosiahli určitý úspech, keď na jar v roku 2001 prišiel na návštevu našej Akadémie tajomník Pápežskej akadémie, Mons. Sánchez Sorondo Marcello. Následne bol pozvaný Dr. Viliam Novák na jednu vedeckú konferenciu do Vatikánu. Potom sa uskutočnilo ešte niekoľko návštev z našej strany na Pápežskej akadémii vied, boli tam prof. Tiňo, Dr. Túnyi i prof. Luby. Poskytli nám niekoľko ročníkov zborníkov z ich konferencií. Našou túžbou je, aby sa niektorý zo slovenských vedcov mohol stať členom Pápežskej akadémie. To je však výsostne odborná, vedecká záležitosť, to znamená, na základe vedeckých výsledkov musí niekoľko súčasných členov Akadémie takého vedca navrhnuť na členstvo. To sa zatiaľ nestalo, no neprestávame dúfať...

– 42 – Súčasne s týmito snahami som sa pokúšal hľadať kontakt so stretnutiami veriacich vedcov. Niekoľko ráz som navštívil takéto stretnutia, ktoré sa konali na Špitálskej ulici, keď pri kostole sv. Ladislava sídlili ešte verbisti. Tieto stretnutia viedol Páter Sirovič.

Bolo to niekedy okolo roku 2000, keď som sa v Ríme rozprával s arcibiskupom Jozefom Žičinským, ktorý je veľkým kancelárom Lublinskej katolíckej univerzity. Hovoril mi vtedy o tom, že veľmi cenným spôsobom komunikácie Cirkvi s vedcami sú tzv. interdisciplinárne dialógy. Sú to stretnutia vedcov z rozličných disciplín, ktorí ale diskutujú na jednu tému a snažia sa ju osvetliť každý zo svojej strany. Povzbudil ma, aby som sa o niečo také pokúsil aj u nás. Porozprával som o tom prof. Hajdukovi a prof. Tiňovi, návrh prijali a už niekoľko rokov spoločne organizujeme tri razy do roka interdisciplinárne dialógy – spravidla v budove Sekretariátu KBS v Bratislave. Som vďačný všetkým vedcom, ktorí sa za tie roky aktívne týchto dialógov zúčastňovali. Niektorí už odišli do večnosti, ako prof. Anton Hajduk – našťastie, väčšina tieto dialógy prežila v zdraví. No nielen to. Témy, ktoré sme prediskutovali a tým objasnili a prehĺbili, si členovia našej Rady pre vedu nenechávajú pre seba, lež hľadajú cesty, ako ich priblížiť širšej verejnosti, najmä študentom, učiteľom, katechétom, seminaristom. Prof. Tiňo publikuje výsledky dialógov v periodiku „Radosť a nádej – RAN“. Vedci sa nevyhýbajú ani masmédiám. Cenné rozhovory zazneli v Slovenskej televízii, myslím, že už aj v TV LUX a v Rádiu Lumen. Obdivuhodná bola aktivita prednášok pre učiteľov a bohoslovcov, ktorú si vedci sami finančne zabezpečili získaním grantov zo zahraničia a takto šírili pravdivé pohľady na aktuálne témy, týkajúce sa najmä vzťahu medzi vedou a vierou – za čo im aj z tohto miesta úprimne ďakujem.

Ako prebieha taký interdisciplinárny dialóg: Na téme sa dohodneme buď na predchádzajúcom stretnutí, alebo sa dohodneme na nej s prof. Tiňom. V určitom časovom predstihu oslovíme troch alebo štyroch vedcov z rozličných vedných odborov – okrem špecialistu na danú problematiku (napríklad na tému vývoj vesmíru nemôže chýbať prof. Kremaský) je pozvaný predniesť svoj príspevok aj filozof a teológ. Prizvaní sú ďalší členovia Rady pre vedu a hlavne odborníci, ktorých sa téma týka – okolo 15 – 20 ľudí. Začneme stretnutie krátkou modlitbou k Duchu Svätému, potom si vypočujeme prednášky odborníkov na danú tému a nasleduje diskusia. Pre mňa je veľmi obohacujúce počúvať tieto fundované a zanietené diskusie, ktoré ukazujú na komplexnosť a bohatosť problematiky a súčasne ju aj značne objasňujú. Nasleduje záverečné slovo, krátka modlitba a požehnanie.

Interdisciplinarita znamená otvorenosť pre pohľad na daný problém z hľadiska aj iných vied. Pretože celá pravda o nejakej záležitosti je obyčajne komplexnejšia než výsledok metódy jedného vedného odboru. Pre úplnejšie poznanie určitej témy je veľkým prínosom aj pohľad filozofie a teológie. Metódy týchto vied sú iné, než aké majú prírodné vedy. V súčasnosti je totiž dosť rozšírený názor, podľa ktorého je jediným pravdivým poznatkom ten, ktorý bol získaný metódou prírodných vied. Prírodovednú metódu, samozrejme, nemožno spochybňovať, navyše ju potvrdzujú mnohé obdivuhodné aplikácie v oblasti techniky, ktoré sa ukazujú veľmi užitočné pre človeka. Ruka v ruke s tým však

ide nebezpečenstvo, že človek sa zriekne snahy o hľadanie iných pohľadov na skutočnosť, ako je chápanie zmyslu, morálky, vzťahu k Bohu a definitívneho cieľa sveta a ľudstva, ktorý môžeme poznať iba zo Zjavenia - a teda pomocou teológie. Potom sa niekedy podobáme mužovi, ktorý sa úplne zaujme budovaním nového domu. Realizovanie stavby ho natoľko upúta, že si nenachádza čas na komunikáciu s manželkou, nevenuje sa deťom, na stavbe trávi aj nedele a sviatky. Výsledkom tejto jednostrannosti je možno pekný nový dom, ale aj rozbitá rodina, strata viery a poznanie, že všetko to snaženie nemalo zmysel...

Aj v súčasnom svete veľa fenoménov naznačuje určitú jednostrannosť prírodovedného poznávania a technického snaženia. V žiadnom prípade nechce Cirkev podceňovať vážnosť a hodnotu tejto časti ľudského poznávania. Len zdôrazňuje dôležitosť aj iných zdrojov a metód poznávania, ktoré nie sú možno také efektívne z praktického a ekonomického hľadiska, ale sú nevyhnutnou súčasťou života človeka, ak sa má jeho život rozvíjať komplexne a ak má mať svoj zmysel aj prírodovedné poznávanie a technické snaženie.

Interdisciplinárne dialógy sú akýmsi malým laboratóriom snahy kresťanských vedcov o hľadanie čím plnšieho pohľadu pravdy na rozličné otázky, ktoré sa pred nami otvárajú. Som veľmi vďačný profesorovi Tiňovi a všetkým, čo sa doteraz na týchto stretnutiach aktívne zúčastňovali a ktorí v zmysle „intelektuálnej lásky“ boli ochotní podeliť sa s druhými o výsledky týchto dialógov. Bol by som veľmi rád, keby sa nám podarilo pozývať na tieto stretnutia čím viac mladých vedcov a tiež keby sa praktizoval duch vzájomného dialógu a otvorenosti pre komplexnú pravdu najmä na univerzitách. Veď už samotný názov „univerzita“ vyjadruje všeobecnosť (universitas). Forma takýchto „dišpút“ by mohla pomôcť preklenúť roztrieštenosť poznávania a výskumu na množstvo špecializácií, v ktorých sa i samotní vedci strácajú.

Keď sme teraz na pôde katolíckej univerzity, čo keby sa pokúsila o takýto krok ona?

Ešte raz ďakujem za ochotu spolupracovať s Radou KBS pre vedu a želim všetkým a každému dar tej múdrosti, ktorú vyjadril svätý Pavol v 1. liste Korintánom: „Teraz poznávam iba čiastočne, ale potom budem poznať tak, ako som aj ja poznaný.“